

Глобалната скала за ранно детско развитие [The Global Scale for Early Development] (GSED)

- ▶ Държавите се нуждаят от адекватни инструменти за проследяване на напредъка се по отношение на глобалните цели в областта на ранното детско развитие.
- ▶ Към момента не разполагаме с надеждни и свободно достъпни инструменти за мониторинг на децата до 3-годишна възраст на ниво население.
- ▶ Глобалната скала на ранно детско развитие, която в момента се подлага на теренно тестване, може да разреши този глобален проблем.

Екип на GSED1

1 Настоящата статия е изготвена от следните членове на екипа на GSED: Maureen Black, Kieran Bromley, Vanessa Cavallera (водещ автор), Jorge Cuartas, Tarun Dua (член-кореспондент на авторския колектив), Iris Eekhout, Günther Fink, Melissa Gladstone, Katelyn Herpworth, Magdalena Janus, Patricia Kariger, Gillian Lancaster, Dana McCoy, Gareth McCray, Abbie Raikes, Marta Rubio-Codina, Stef van Buuren, Marcus Waldman, Susan Walker и Ann Weber. Авторите носят лична отговорност за мненията, изразени от в настоящата статия, като е възможно тези мнения да не се припокриват с вижданията, решенията и политиките на организациите, които тези лица представляват.

Данните от научните изследвания в сферата на неврологията, биологията, генетиката и социалните науки категорично потвърждават основополагащата роля на първите години от живота за здравето, благополучието и производителността на труда на възрастните (Shonkoff и колектив, 2012 г.). Все повече се отчита фактът, че закрилата, насърчаването и подкрепата на ранното детско развитие (РДР) са не просто възможни чрез интервенция и превенция (Engle и колектив, 2011 г.), но и следва да бъдат приоритет за глобалната общност. В действителност, политическият ангажимент за инвестиция в ранното детско развитие никога не е бил така силно заявен, както е сега.

Например точка 4.2 от Целите за устойчиво развитие (ЦУР) е насочена към всеобщия достъп до качествени грижи и предучилищно образование в ранна детска възраст, така че всяко дете да е готово за училище. Глобалната стратегия на Генералния секретар на ООН за правата на жените, децата и подрастващите има за цел ускоряване на напредъка в областта на ранното детско развитие с мотото „Оцеляване, процъфтяване, трансформация“ (инициатива „Всяка жена, всяко дете“, 2015 г.). През 2018 усилията в тази насока бяха засилени с въвеждането на Рамката за пълноценна грижа, разработена от Световната здравна асамблея (СЗО, 2017 г.).

Изключително важно е, от гледна точка на всяка една от тези инвестиции, е правителствата и заинтересованите страни да прилагат точно установени показатели за напредъка в постигането на целите, поставени в областта на ранното детско развитие. Измерването на напредъка на национално и глобално ниво е ключово за поемането и спазването от страна на правителствата на ангажиментите, предвидени в глобалните цели и програми. Повечето съществуващи методи за оценка на РДР са разработвани в държави с висок доход. Тези методи са адаптират и превеждат за целите на други държави от независими изследователи, често пъти без външно валидиране. В повечето случаи обаче свързаните с тях разходи, обема и продължителността им, ограниченията по отношение на интелектуална собственост, както и изискванията за подготовка ги правят неприложими на ниво население и неизгодни за програмно проследяване съгласно изискванията на ЦУР или държавите, които желаят да инвестират в програми за РДР.

Поради липсата на подходящ начин за измерване на нормалното детско развитие в, разнообразни условия се прилагат някои непреки показатели, като например забавен растеж и бедност, на чиято база се прави приблизителна оценка за броя на децата, които не развиват пълния си потенциал (Black и колектив, 2017; Grantham-McGregor и колектив, 2017 г.). Тези помощни показатели обаче не са пряко свързани с РДР и са недостатъчни за извършването на проследявания, сравнения и програмни оценки.

Поради това са необходими допълнителни показатели за РДР, които да са приложими на ниво популация и ниво програма, ако е необходимо.

Какво представляват Глобалната скала?

Глобалната скала на ранното детско развитие (GSED) има за цел да запълни съществуващата празнина чрез два международно стандартизирани и валидирани инструмента за измерване и оценка на РДР на децата до 3-годишна възраст на ниво популация (съкратена форма) и на програмно ниво (разширена форма).²

Инструментите се разработват от мултидисциплинарен екип, ръководен от Световната здравна организация. Тази дейност съчетава постиженията от три други проекта: Пакет индикатори за развитието на бебето и малкото дете [Infant and Young Child Development], Инструментите за докладване от лицата, полагащи грижи [Caregiver Reported Early Development Instruments] и Глобалната група за детско развитие [Global Child Development Group] (McCoу и колектив, 2016 г.; Richter и колектив, в печат).

И двата инструмента на GSED са разработени въз основа на общ набор от елементи (виж карето за подробна методология). Първият е кратък инструмент за докладване от лицата, полагащи грижи, предназначен за измерване на показатели на ниво население, който цели:

- оценка и очертаване на състоянието на детското развитие в световен мащаб
- привличане на вниманието към хората, които има най-голяма нужда от подкрепа, включително наблюдението върху последиците от хуманитарни кризи и други извънредни ситуации
- проследяване във времето на траекторията на детското развитие на ниво население
- наблюдение върху ползите от политики и програми на национално ниво.

Вторият е по-дълъг инструмент за оценка на програмите, който съчетава директното оценяване и докладването от лицата, полагащи грижа, като целта е остойностяване на ефекта от интервенцията върху ранното детско развитие. И двете форми са разработени така, че да бъдат: културно неутрални (могат да бъдат използвани в цял свят с минимална адаптация и превод и са приложими в най-различни контексти); лесни за прилагане; свободно и безплатно достъпни; приемливи и разбираеми за децата и лицата, полагащи грижи за тях; лесно разбираеми от политиците и работещите по програмите.

Инструментите са разработени с цел холистичен подход към показателите за РДР, така че да могат да бъдат тълкувани както на групово, така и на популационно ниво. Те не са предвидени за индивидуални диагнози или скрининг на децата. Очаква се, че данните, събирани чрез GSED, ще предложат концептуална и емпирична основа за бъдещото развитие на „норми“, които да се прилагат при мониторинг на дела на децата, чието развитие протича нормално.

„Необходими са допълнителни, глобално приложими показатели за ранното детско развитие на ниво популация и/или на програмно ниво.“

² Авторите с признателност отчитат подкрепата, оказана от Фондация „Бил и Мелинда Гейтс“ за развитието на GSED и нейното тестване на терен.

Методология: как са създадени скалата и инструментите на GSED

Екипът на GSED е разработил целевия профил чрез описание на очакваните цели, предназначения и стандарти за валидност и надеждност на готовите инструменти. Наборът от елементи е съставен въз основа на събраните досега моментни и дългосрочни данни от другите три проекта, като в тях са включени данни от 51 групи в държави с нисък и среден доход и са използвани 22 вече разработени инструмента за РДР (с включени 2275 различни показатели за развитие), като данните включват 73,000 анонимизирани деца и 109,079 оценки.

Това бе последвано от няколко фази на независимо оценяване от шестима експерти в областта (Lancaster и колектив, 2018 г.). В следващия етап бе създадена схема на база на съществуващите инструменти за РДР с цел създаване на връзки между тях чрез обединяването на сходни елементи от отделните инструменти в т.нар. „приравнени групи“. В последваща стъпка на статистическо моделиране, съчетанието на двата статистически модела бе сравнено с комбинирания набор от данни: (а) двупараметрово (2PL) вероятно моделване; и (б) модела на Раш [Rasch model]. Резултатите от двата подхода бяха съпоставими..

В крайна сметка бе избран едноизмерният модел на Раш поради това, че е лесен за интерпретиране и опростен от гледна точка на теория и изчисления. След това експертите разгледаха всички елементи от инструментите, които пасват на модела на Раш, за да преценят дали да ги включат в скалата. Те бяха оценявани на база на това доколко са представителни по отношение на различните възрасти и сфери на ранното детско развитие, както и на база на своята приложимост и адаптивност спрямо различни култури и нива на детско развитие. Пълният списък с елементите на GSED ще бъде допълнително изпитан в следващата фаза на тестването на терен.

Предвид свойствата на модела на Раш, резултатите от GSED имат за цел да открият единен, постоянен и непроменлив белег на РДР, който ще наречем D-показател на развитието (Jacobusse и колектив, 2006 г.; Jacobusse и van Vuuren, 2007 г.; van Vuuren, 2014 г.). Този D-показател може да бъде стандартизиран по възраст, за да се създаде показател за развитие спрямо възрастта – DAZ-показател – който е подобен на някои антропометрични параметри като показателите за ръст спрямо възраст (HAZ-показатели) и тегло спрямо възраст (WAZ-показатели) и може да бъде използван за извършване на съпоставки на детското развитие в разнообразен глобален контекст.

Друго предимство на подхода, основан на Теорията на вероятностното моделиране/Раш [IRT/Rasch], което предстои да бъде изпитано в хода на полевите тестове, е че предполага внедряването на адаптивно тестване с таблет. Първите симулации са обещаващи по отношение на улесняване на процеса както за участниците така и за изследователите без да се губи от надеждността на метода.

„Избрани са три държави за провеждане на полеви тестове, като се очаква да се намерят още държави и допълнителни възможности за финансиране.“

Непосредствени планове и бъдещи насоки

Ние предлагаме да бъдат оценени психометричните свойства на инструментите на GSED чрез тестване на терен в най-малко шест държави (над 1500 деца в държава). Целта е да се идентифицират държави, които се различават в своята география, език, култура и доход, както и да бъдат оценени надеждността и валидността на инструментите, включително краткосрочната им прогностична валидност, чувствителността им към възрастта на детето и факторите на средата, като например образователен статут на майката и хранителния статут на детето.

За теренните тестове към момента са избрани три държави (Бангладеш, Пакистан и Танзания), като продължава търсенето на други държави и допълнително финансиране. Обучителните и административните материали за GSED ще бъдат достъпни в световен мащаб след приключването на теренните тестове и провеждането на обстойна ревизия и анализ. По-нататъшната работа може да включва допълнителни полеви тестове в други региони по света и разработване на препоръки за организиране и докладване на показателите, необходими за вземане на решения на национално ниво и отчитане на целите за РДР.

Ангажираме се да работим с други организации, заинтересовани от измерването на детското развитие, в това число УНИЦЕФ, Световната банка, ЮНЕСКО, Междумериканската банка за развитие и други организации, занимаващи се с наблюдение на ниво популация. Ще осигурим прозрачност и съгласуваност на инструментите с крайната цел да интегрираме измерването на детското развитие от раждането до 8-годишна възраст, за да насърчим систематичното използване на данни за проследяване на развитието на децата на национално и глобално ниво. По този начин GSED ще се превърне в глобален ресурс за обстойно, разбираемо и постижимо измерване на благополучието и развитието в изключително важните първи години от човешкия живот.

→ Статията е налична онлайн на адрес earlychildhoodmatters.online/2019-14

БИБЛИОГРАФИЯ

- Black, M.M., Walker, S.P., Fernald, L.C.H., Andersen, C.T., DiGirolamo, A.M., Lu, C. и *колектив* (2017 г.). Съзряване на ранното детско развитие: науката за жизнения път. *Списание Lancet* 389(10064): 77–90.
- Engle, P.L., Fernald, L.C.H., Alderman, H., Behrman, J., O’Gara, C., Yousafzai, A. и *колектив* (2011 г.). Стратегии за ограничаване на неравенството и подобряване на постиженията в развитието на малките деца в държавите с нисък и среден доход. *Списание Lancet* 378(9799): 1339–53.
- Всяка жена, всяко дете (2015 г.). *Всяка жена, всяко дете*
Глобална стратегия за здравето на жените, децата и подрастващите (2016–2030). Ню Йорк: ООН.
- Grantham-McGregor, S., Cheung, Y.B., Cueto, S., Glewwe, P., Richter, L., Strupp, B. и *колектив* (2007 г.). Потенциал за детското развитие в първите 5 години за децата в развиващите се държави. *Списание Lancet* 369(9555): 60–70.
- Jacobusse, G. и van Buuren, S. (2007 г.). Компютъризирано адаптивно тестване за измерване на показателите в развитието на малките деца. *Медицинска статистика* 26(13): 2629–38.
- Jacobusse, G., van Buuren, S. и Verkerk, P.H. (2006 г.). Интервална скала за оценка на развитието на децата от 0 до 2-годишна възраст. *Медицинска статистика* 25(13): 2272–83.
- Lancaster, G.A., McCray, G., Kariger, P., Dua, T., Titman, A., Chandna, J. и *колектив* (2018 г.). Създаване на индикаторите на СЗО за развитието на кърмачетата и малките деца (IYCD): анализ на метаданни от 10 държави. *Журнал BMJ Global Health* 3(5): e000747.
- McCoy, D., Black, M.M. и Dua, T. (2016 г.). Измерването на детското развитие от раждането до 3-годишна възраст на ниво население. *Ранното детство има значение* 125: 34–9.
- Richter, L., Black, M.M., Britto, P., Daelmans, B., Desmond, C., Devercelli, A.E. и *колектив* (в печат). Броени дни за ранно детско развитие: призив за глобално действие. *Журнал BMJ Global Health*.
- Shonkoff, J.P., Richter, L., van der Gaag, J. и Bhutta, Z.A. (2012 г.). Интегрирана научна рамка на детското оцеляване и ранното детско развитие. *Педиатрия* 129(2): e460–72.
- Van Buuren, S. (2014 г.). Графика на растежа в човешкото развитие. *Статистически методи в медицинските изследвания* 23(4): 346–68.
- Световна здравна организация (СЗО) (2017 г.). *Пълноценна грижа за ранното детско развитие: рамка за дейности и резултати*. Достъпен на: http://www.who.int/maternal_child_adolescent/child/nurturing-care-framework/en/ (към март 2019 г.).

Тази статия от *Early Childhood Matters* е налична на български език благодарение на партньорска инициатива на фондация „Bernard van Leer“ и ISSA в сътрудничество с фондация „За Нашите Деца“, която е член на ISSA.